

Mapování bukače velkého, bukáčka malého, chřástala kropenatého a chřástala vodního na Vysočině

Vojtěch Kodet & Dana Kodetová

listopad 2015

Mapování bukače velkého, bukáčka malého, chřástala kropenatého a chřástala vodního na Vysočině

Ing. Vojtěch Kodet, Ph.D. & Ing. Dana Kodetová

listopad 2015

Obsah

Úvod	3
Metodika	5
Výsledky	6
Zhodnocení přínosu projektu	8
Literatura	10
Fotodokumentace	11

Tento projekt (č. 121536) byl v roce 2015 částečně finančně podpořen programem Ochrana biodiverzity, což je národní program Českého svazu ochránců přírody financovaný Ministerstvem životního prostředí ČR a státním podnikem Lesy České republiky. Děkujeme.

Úvod

Naše organizace se zabývá ochranou a výzkumem ptáků a jejich lokalit a prostřednictvím našeho pozemkového spolku Gallinago se zabýváme i praktickou péčí o přírodně cenné lokality a provádíme revitalizace mokřadů. U významných dosud zvláště nechráněných lokalit se snažíme prosazovat jejich ochranu. V posledních letech jsme prosadili vyhlášení přírodní památky Starý Přísecký rybník (okres Jihlava) a přírodní památky Ptáčovské rybníky (okres Třebíč). Pro zajištění ochrany významných hnízdišť ptáků shromažďujeme data o výskytu jednotlivých druhů, zejména chráněných a ohrožených.

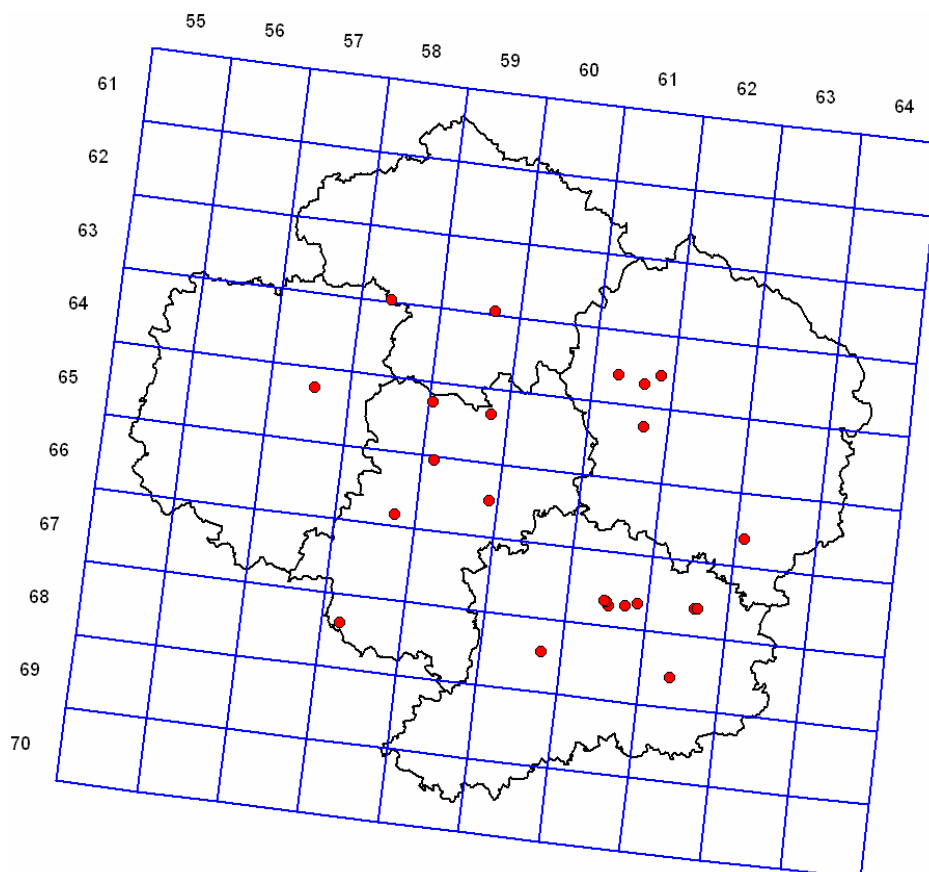
V Kraji Vysočina evidujeme údaje o hnízdním výskytu **bukače velkého (*Botaurus stellaris*)** v 5 okresech, ve 14 mapovacích kvadrátech, na 20 lokalitách.

V Kraji Vysočina evidujeme údaje o hnízdním výskytu **bukáčka malého (*Ixobrychus minutus*)** ve 4 okresech, v 11 mapovacích kvadrátech, na 14 lokalitách.

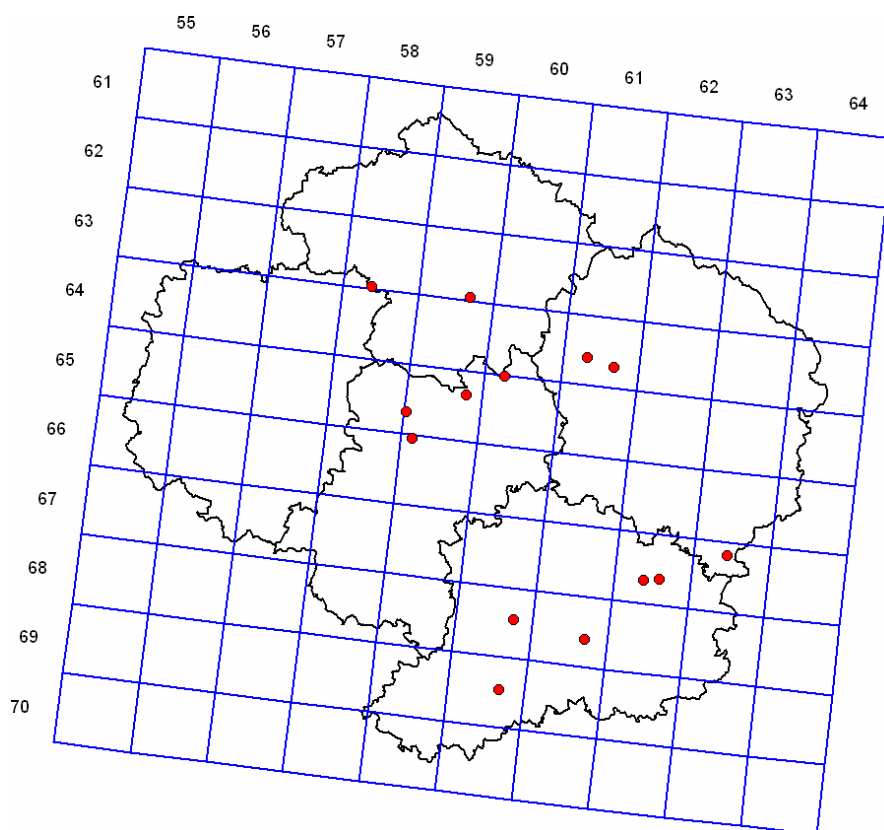
V Kraji Vysočina evidujeme údaje o hnízdním výskytu **chřástala kropenatého (*Porzana porzana*)** v 5 okresech, ve 23 mapovacích kvadrátech, na 53 lokalitách.

V Kraji Vysočina evidujeme údaje o hnízdním výskytu **chřástala vodního (*Rallus aquaticus*)** v 5 okresech, ve 32 mapovacích kvadrátech, na 98 lokalitách.

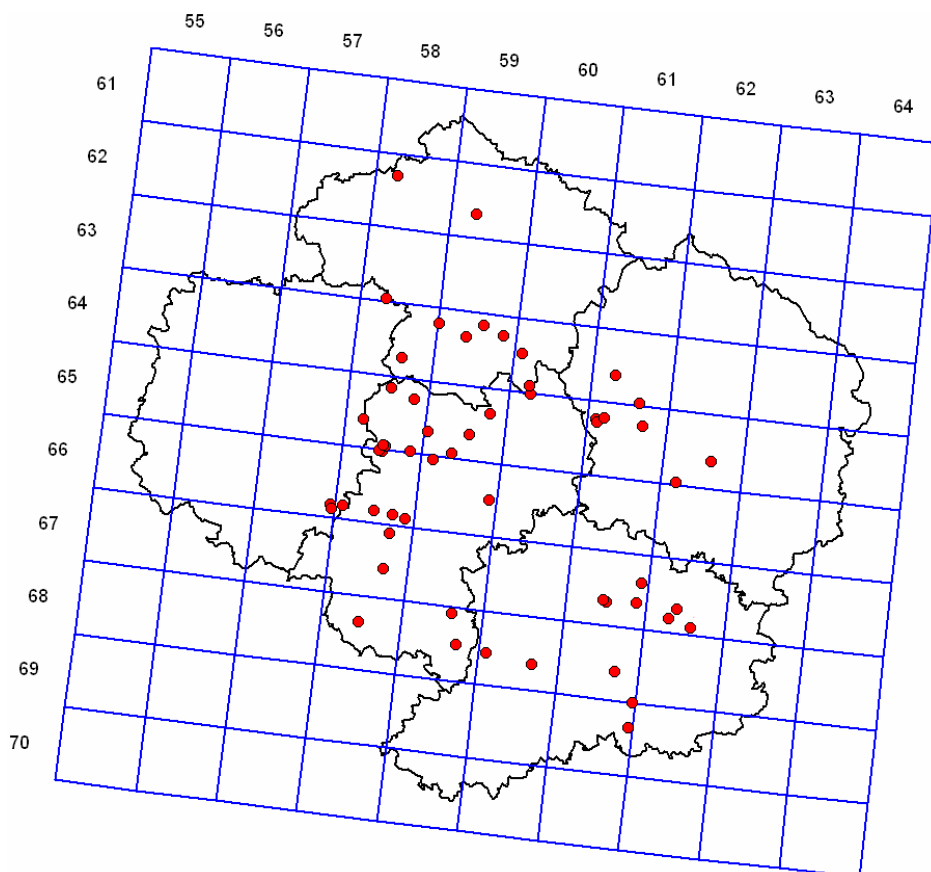
Obr. 1: Hnízdní výskyty **bukače velkého (*Botaurus stellaris*)** v Kraji Vysočina evidované Pobočkou ČSO na Vysočině.

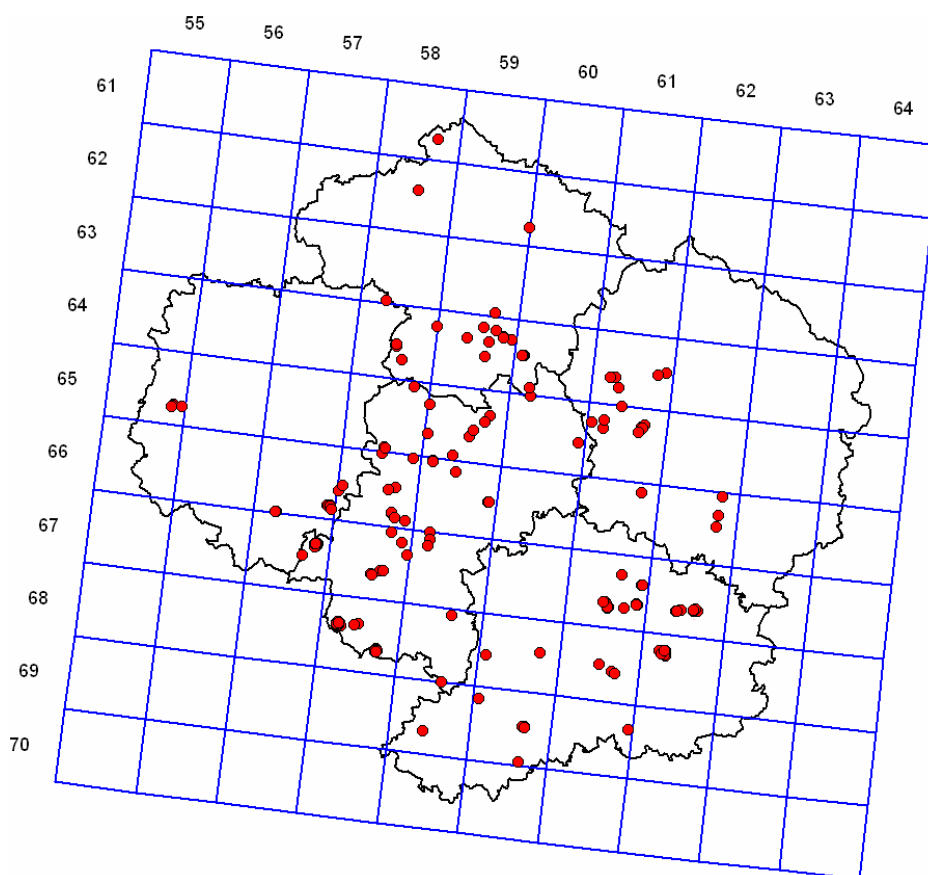
Obr. 2: Hnízdní výskyty bukáčka malého (*Ixobrychus minutus*) v Kraji Vysočina evidované Pobočkou ČSO na Vysočině.

Obr. 3: Hnízdní výskyty chřástala kropenatého (*Porzana porzana*) v Kraji Vysočina evidované Pobočkou ČSO na Vysočině.

Obr. 4: Hnízdní výskyty chřástala vodního (*Rallus aquaticus*) v Kraji Vysočina evidované Pobočkou ČSO na Vysočině.

Metodika

Zjišťování hnízdního výskytu vybraných druhů bylo realizováno zejména formou akustického mapování, přičemž pořízené nahrávky byly zpracovány spektrogramovou analýzou audiozáznamů v programu AM Services podle metodiky SAVICKÉHO (2008). Pomocí digitálních zvukových záznamníků lze podchytit i skrytě žijící a noční druhy. Všechny pořízené nahrávky jsou archivovány. Takto získaná data byla doplněna údaji zjištěnými při návštěvách lokalit. Projekt byl realizován v Kraji Vysočina a byly do něj zahrnuty také lokality v péči našeho Pozemkového spolku Gallinago. Získaná data byla zadána do Náleзовé databáze ochrany přírody.

Tab. 1: Přehled vyhodnocovaných druhů.

Použité symboly:

Vyhláška: Označení kategorií zvláště chráněných druhů podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. ve znění vyhlášek č. 175/2006 Sb. a č. 393/2012 Sb.: §§§ - kriticky ohrožený, §§ - silně ohrožený, § - ohrožený

Červený seznam: Označení kategorií ohrožených druhů podle Červeného seznamu ptáků ČR (ŠTASTNÝ et al. 2003): CR - kriticky ohrožený, EN - ohrožený, VU - zranitelný, NT - téměř ohrožený, LC - nejméně dotčený

Taxon	Vyhláška	Červený seznam
BRODIVÍ (CICONIIFORMES)		
Bukač velký (<i>Botaurus stellaris</i>)	§§§	CR
Bukáček malý (<i>Ixobrychus minutus</i>)	§§§	CR
KRÁTKOKŘÍDLÍ (GRUIFORMES)		
Chřástal vodní (<i>Porzana porzana</i>)	§§	VU
Chřástal kropenatý (<i>Porzana porzana</i>)	§§	EN

Ve výsledcích jsou prezentovány aktualizované „**Savického grafy**“, které představují akustickou aktivitu druhu během roku. Tento typ grafu byl pojmenován po našem členu Janu Savickém (*1962 †2011), který byl propagátorem akustického mapování ptáků a naprogramoval software umožňující relativně snadnou a rychlou analýzu a zpracování velkého množství zvukových nahrávek. Právě díky jeho programu mohly tyto grafy vzniknout.

Výsledky

Tab. 2: Pozitivní záznamy cílových druhů v Kraji Vysočina v roce 2015.

Druh	Datum	Počet (doklad)	Lokalita	Autor záznamu (zdroj)
Bukač velký	25.7.2015	1 ad.	r. Návesník, Radonín [ZR]	Miklule V. (AVIF)
Chrástal kropenatý	5.5.2015	1 vol. M	mokřad Frejlach, Horní Cerekev [PE]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal kropenatý	12.5.2015	1 vol. M	mokřad Frejlach, Horní Cerekev [PE]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal kropenatý	13.5.2015	1 vol. M	mokřad Frejlach, Horní Cerekev [PE]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal kropenatý	8.5.2015	1 vol. M	mokřad Rýžovka, Batelov [JI]	Hruška F. (AVIF)
Chrástal kropenatý	9.5.2015	1 vol. M	mokřad Rýžovka, Batelov [JI]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal kropenatý	24.6.2015	2 vol. M	PR Kamenná Trouba, Lipnice nad Sáz. [HB]	Štěrba M. (AVIF)
Chrástal kropenatý	1.7.2015	2 vol. M	PR Kamenná Trouba, Lipnice nad Sáz. [HB]	Štěrba M. (AVIF)
Chrástal kropenatý	2.9.2015	1 ad.	r. Chobot, Horní Cerekev [PE]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal kropenatý	3.9.2015	1 ad. (foto)	r. Chobot, Horní Cerekev [PE]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal vodní	16.5.2015	1 vol. M	luční mokřad, Oslavička [ZR]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	1.6.2015	1 vol. M	mokřad Bazanovec (r. Lipka), Bartoušov [HB]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	8.3.2015	2 vol. M	mokřad Frejlach, Horní Cerekev [PE]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal vodní	23.4.2015	4 vol. M	mokřad Frejlach, Horní Cerekev [PE]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal vodní	23.6.2015	2 vol. M	mokřad Frejlach, Horní Cerekev [PE]	Štěrba O. (AVIF)
Chrástal vodní	28.6.2015	3 vol. ad. (asi 1 pár + 1 M)	PR Chvojnov, Milíčov [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	18.7.2015	3 vol. ad. (asi 1 pár + 1 M)	PR Chvojnov, Milíčov [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	6.6.2015	1 vol. ad. (přelet, audio)	PP Rasuveň, Bory [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	14.5.2015	1 vol. ad. (přelet, audio)	PR Šimanovské rašeliniště, Šimanov [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	19.4.2015	3 vol. M	PR V Lisovech, Jihlávka [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	10.6.2015	1 vol. M	PR V Lisovech, Jihlávka [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	11.6.2015	1 vol. M	PR V Lisovech, Jihlávka [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	11.6.2015	2 vol. ad. (audio)	PR V Lisovech, Jihlávka [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	19.4.2015	2 vol. M	r. Bělohradský (PR Rašeliniště Kaliště), Kaliště [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	10.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Bělohradský (PR Rašeliniště Kaliště), Kaliště [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	11.6.2015	2 vol. M (audio)	r. Bělohradský (PR Rašeliniště Kaliště), Kaliště [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	24.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Bezděkov, Stropěšín [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	25.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Bezděkov, Stropěšín [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	26.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Bezděkov, Stropěšín [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	18.5.2015	1 vol. M	r. Bor Malý, Trnava [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	22.5.2015	1 ad.	r. Bor Velký, Trnava [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	10.6.2015	1 vol. M	r. Bor, Horní Dubenky [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	10.6.2015	3 vol. M (audio)	r. Bor, Horní Dubenky [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chrástal vodní	11.6.2015	4 vol. ad. (asi 1 pár + 3 M, audio)	r. Bor, Horní Dubenky [JI]	Kodet V., Kodetová D.

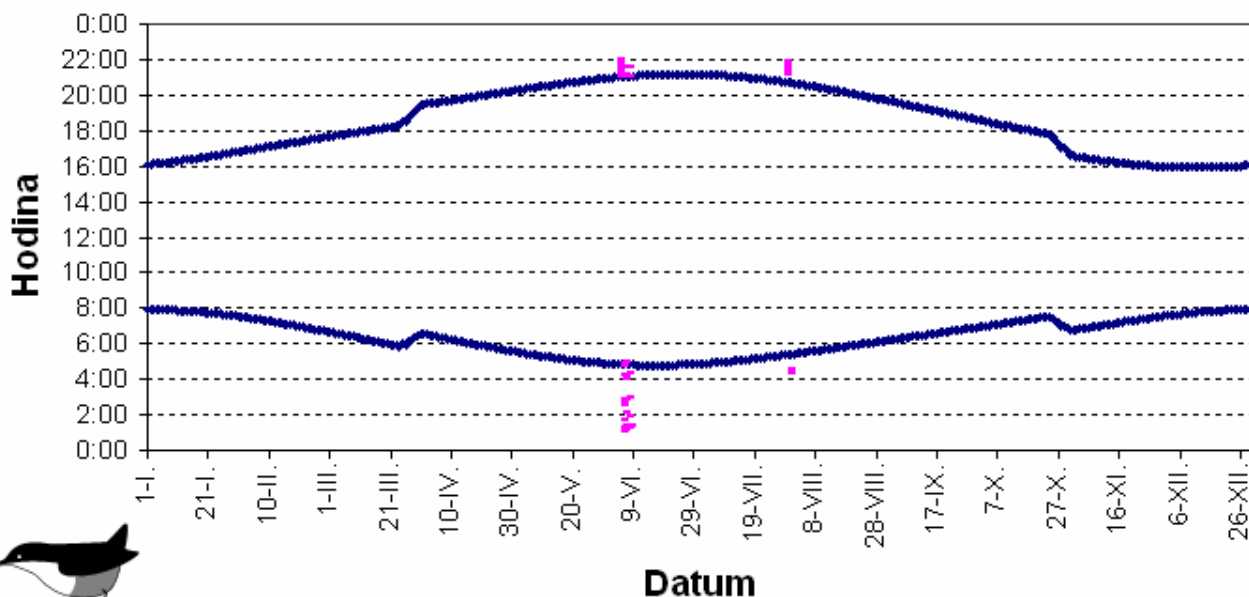
Chřástal vodní	12.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Bor, Horní Dubenky [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	13.6.2015	3 vol. ad. (asi 1 pár + 1 M)	r. Bor, Horní Dubenky [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	13.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Bor, Horní Dubenky [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	6.7.2015	2 vol. M	r. Borský, Polná [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	10.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Broum, Buková [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	11.6.2015	1 vol. M	r. Broum, Buková [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	11.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Broum, Buková [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	18.5.2015	1 vol. M	r. Březina, Trnava [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	18.5.2015	1 vol. M (audio)	r. Březina, Trnava [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	22.5.2015	1 vol. M	r. Březina, Trnava [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	17.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Červený, Jemnice [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	1.6.2015	1 vol. M	r. Jiříkovský, Jiříkov [HB]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	6.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Kotlaský, Radostín nad Oslavou [ZR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	7.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Kotlaský, Radostín nad Oslavou [ZR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	3.6.2015	1 vol. M	r. Krejcar, Chlumětín [ZR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	6.7.2015	1 vol. M	r. Kukle, Polná [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	27.4.2015	1 vol. M	r. Mordovna Prostřední, Zbilidy [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	26.5.2015	1 vol. M	r. Nemojovský, Nemojov [PE]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	19.4.2015	1 vol. M	r. Nový, Nová Ves [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	11.5.2015	1 vol. M	r. Nový, Panská Lhota [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	11.4.2015	1 vol. M (audio)	r. Olešský, Olší [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	4.6.2015	1 vol. M	r. Pobočný, Staré Ransko [ZR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	26.5.2015	1 vol. M	r. Rákosník (mokřina pod hrází), Častrov [PE]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	7.4.2015	2 vol. M (audio)	r. Sádecký, Časlavice [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	8.4.2015	2 vol. M (audio)	r. Sádecký, Časlavice [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	18.5.2015	1 vol. M (audio)	r. Starý (PP Ptáčovské rybníky), Ptáčov [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	18.5.2015	2 vol. M	r. Starý (PP Ptáčovské rybníky), Ptáčov [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	19.5.2015	2 vol. M (audio)	r. Starý (PP Ptáčovské rybníky), Ptáčov [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	20.5.2015	2 vol. M (audio)	r. Starý (PP Ptáčovské rybníky), Ptáčov [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	26.4.2015	3 vol. M	r. Starý (PP Starý Přísecký rybník), Příseka [JI]	Toman A. (AVIF)
Chřástal vodní	11.5.2015	1 vol. M	r. Šamonín, Brtnice [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	11.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Třeštický, Třeštice [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	18.6.2015	1 p. vodí min. 1 ml. + 3 vol. M	r. Zdislavický, Zdislavice [HB]	Kodetová D.
Chřástal vodní	18.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Zdislavický, Zdislavice [HB]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	19.6.2015	2 vol. M (audio)	r. Zdislavický, Zdislavice [HB]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	18.5.2015	1 vol. M (audio)	r. Židloch (PP Ptáčovské rybníky), Ptáčov [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	18.5.2015	1 vol. M	r. Židloch (PP Ptáčovské rybníky), Ptáčov [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	19.5.2015	2 vol. ad. (audio)	r. Židloch (PP Ptáčovské rybníky), Ptáčov [TR]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	1.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Jiříkovský, Jiříkov [HB]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	2.6.2015	1 vol. M (audio)	r. Jiříkovský, Jiříkov [HB]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	4.4.2015	2 vol. M	rašeliniště Bažantka (v PR Doupský a Bažantka), Doupě [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	11.6.2015	1 vol. M (audio)	rašeliniště Bažantka (v PR Doupský a Bažantka), Doupě [JI]	Kodet V., Kodetová D.
Chřástal vodní	11.5.2015	1 vol. M	tůň Šamonín, Brtnice [JI]	Kodet V., Kodetová D.

Přehled lokalit, kde nebyl žádný z cílových druhů při průzkumu v hnízdním období v roce 2015 zaznamenán:

1) mokřady Nad Chvojnovem, Dušejov [JI]	26) r. Lhotecký, Bezděkov u Libice nad Doubravou [HB]
2) mokřady Pod Chvojnovem, Dušejov [JI]	27) r. Louvar, Častrov [PE]
3) PR Nad Svitákem, Milíčov [JI]	28) r. Lukavec Dolní, Pálovice [TR]
4) r. Blažkovy, Buková [JI]	29) r. Lukavec Horní, Pálovice [TR]
5) r. Bolíkovický, Bolíkovice [TR]	30) r. Maršovský, Zbilidy [JI]
6) r. Bukovský I. (v PP Bukovské rybníčky), Buková [JI]	31) r. Mastník (v PP Dobrá Voda), Dobrá Voda [ZR]
7) r. Bukovský II. (v PP Bukovské rybníčky), Buková [JI]	32) r. Mordovna Dolní, Zbilidy [JI]
8) r. Bukovský III. (v PP Bukovské rybníčky), Buková [JI]	33) r. Mordovna Horní, Zbilidy [JI]
9) r. Bukovský IV. (v PP Bukovské rybníčky), Buková [JI]	34) r. Na Hádce (v PP Dobrá Voda), Dobrá Voda [ZR]
10) r. Bukovský V. (v PP Bukovské rybníčky), Buková [JI]	35) r. Nový (v PP Vílanecské rašeliniště), Vílanec [JI]
11) r. Černý, Smrčná [JI]	36) r. Nový, Čáslavice [TR]
12) r. Dářko Velké, Škrdlovice [ZR]	37) r. Obecník, Horní Libochová [ZR]
13) r. Doležalův, Šachotín [HB]	38) r. Obecník, Vídeň [ZR]
14) r. Doupský (v PR Doupský a Bažantka), Doupě [JI]	39) r. Olšinský, Rudolec [ZR]
15) r. Dvouhrázník, Častrov [PE]	40) r. Pařez (PR Rybník Pařez), Kaliště [PE]
16) r. Hejlovský, Ondřejov [PE]	41) r. Podvesník, Pavlov [ZR]
17) r. Hejnice (PP Hajnice), Šimanov [JI]	42) r. Polánky, Opatov [JI]
18) r. Horní, Šachotín [HB]	43) r. Polovec, Měřín [ZR]
19) r. Ivaniny Dolní (v PP Ivaniny rybníčky), Proseč pod Křemešníkem [PE]	44) r. Staropavlovský, Pavlov [ZR]
20) r. Ivaniny Horní (v PP Ivaniny rybníčky), Proseč pod Křemešníkem [PE]	45) r. Sviták, Milíčov [JI]
21) r. Ivaniny Prostřední (v PP Ivaniny rybníčky), Proseč pod Křemešníkem [PE]	46) r. Tuksa, Krasoňov [JI]
22) r. Jilmík Dolní, Hodice [JI]	47) r. U Skalky, Lovčovice [TR]
23) r. Jilmík Horní, Hodice [JI]	48) r. Ústrašinský, Ústrašín [PE]
24) r. Kachlička, Boňkov [HB]	49) r. Vazebný, Rudolec [ZR]
25) r. Kotrba, Nová Ves [JI]	50) r. Záhumenní, Bohdalov [ZR]
	51) r. Zbinožský, Zbinohy [JI]
	52) r. Znětínecký, Znětínek [JI]
	53) r. Žofka (v PP Dobrá Voda), Dobrá Voda [ZR]

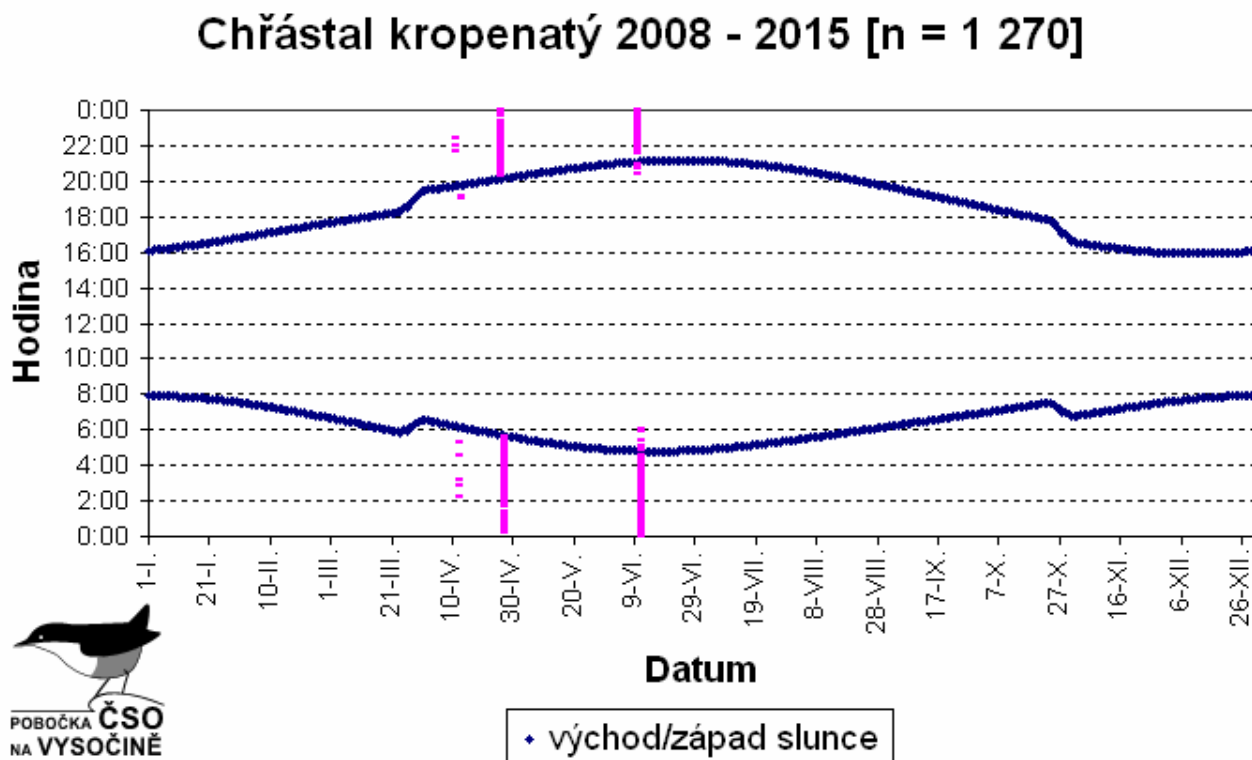
Obr. 5: Savického graf volání bukáčka malého (*Ixobrychus minutus*) zaznamenané při akustickém mapování v Kraji Vysočina.

Bukáček malý 2008 - 2015 [n = 103]

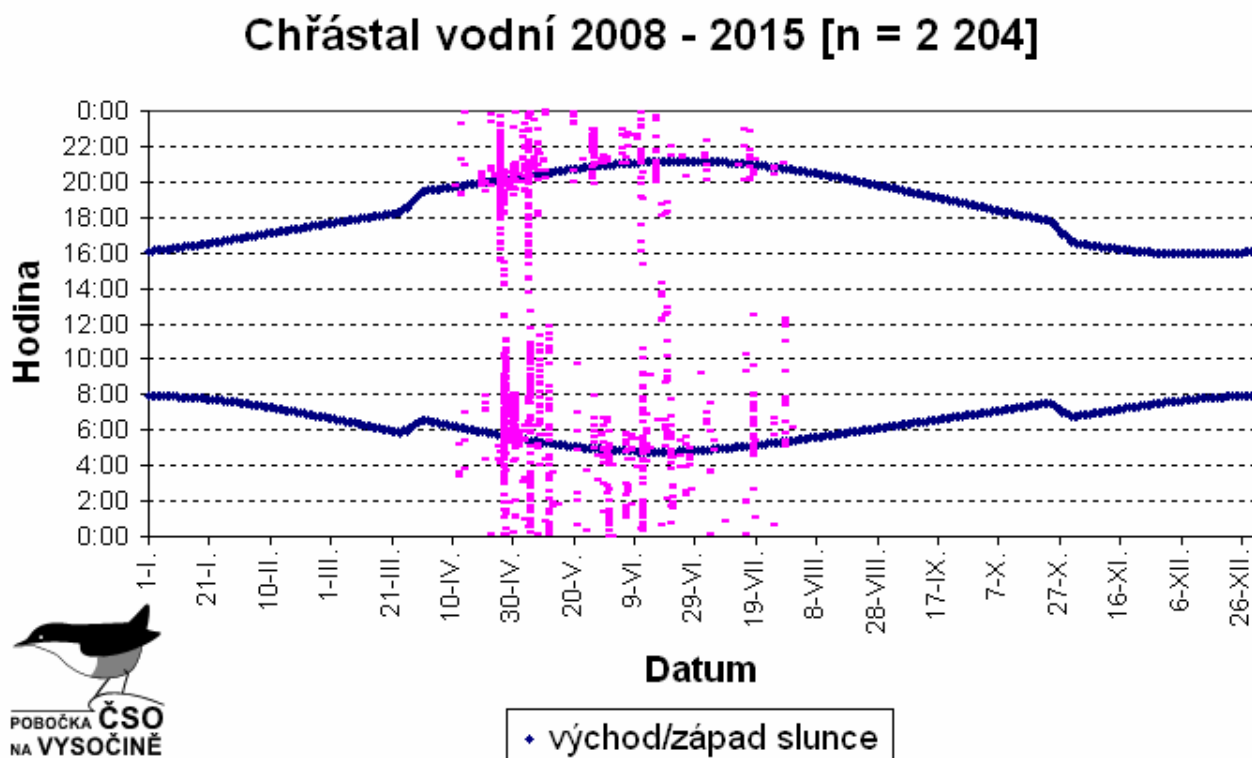

♦ východ/západ slunce

Obr. 6: Savického graf volání chřástala kropenatého (*Porzana porzana*) zaznamenané při akustickém mapování v Kraji Vysočina.

Obr. 7: Savického graf volání chřástala vodního (*Rallus aquaticus*) zaznamenané při akustickém mapování v Kraji Vysočina.

Zhodnocení přínosu projektu

Zvukové nahrávky jsou archivovány a lze je zpracovat třeba i v budoucnu novými metodami, případně porovnat s nahrávkami nově pořízenými. Přínosem projektu je zjištění nových hnízdních lokalit či ověření stávajícího výskytu na historických lokalitách. Získaná data byla zapsána do Nálezové databáze ochrany přírody, čímž budou k dispozici i orgánům ochrany přírody. Pro nás budou data sloužit k zajištění lepší ochrany těchto druhů. Velmi potěšitelné je opakované zjištění 3 volajících chřástalů vodních na lokalitě v péči našeho pozemkového spolku Gallinago - v přírodní rezervaci Chvojnov - hned v první sezóně po provedení revitalizačních opatření, která jsme na této lokalitě realizovali, přičemž do této doby nebyl na lokalitě zjištěn. Potěšující je i hnízdní výskyt u nově vytvořených tůní v PR V Lisovech. Na druhou stranu chřástal kropenatý je na Vysočině stále velmi vzácným druhem a stav místní populace bukače velkého i bukáčka malého je kritický.

Tab. 3: Obsazenost sledovaných lokalit cílovými druhy v Kraji Vysočina v roce 2015.

	Počet lokalit	obsazenost lokalit [%]
Počet sledovaných lokalit	94	
Bukač velký	1	1,1
Bukáček malý	0	0,0
Chřástal vodní	37	39,4
Chřástal kropenatý	4	4,3

Literatura

- SAVICKÝ J., 2008:** Techniky akustického monitoringu ptáků. – *In:* KODET V., SAVICKÝ J. et HERTL I., 2008: Závěrečná zpráva projektu Využití informačních technologií v ornitologickém výzkumu na Vysočině. – *Pobočka ČSO na Vysočině, Jihlava: 9-37.*
- ŠŤASTNÝ K. et BEJČEK V., 2003:** Červený seznam ptáků České republiky. – *In:* PLESNÍK J., HANZAL V. et BREJŠKOVÁ L. [eds.]: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. – *Příroda 22: 95-120.*

Fotodokumentace

foto Vojtěch Kodet, Dana Kodetová

rybník Bor

mokřad Bazanovec (rybník Lipka a rybník Bazanoveček)

mokřad Frejlach

rybník Chobot a na lokalitě zdokumentovaný pohnízdní výskyt chřástala kropenatého (foto Ondřej Štěřba, 3.9.2015)

rybník Nový u Háje

rybník Třeštický

PR Chvojnov

rybník Veselský

luční mokřad u Oslavičky

rašeliniště Bažantka

rybník Kukle

rybník Borský

PR V Lisovech

